

HAŞPIHNAIR

HAYRETTİN
GİZER

83

8

SAYI

YIL

AEYON
HALKEVİ

Daimî Yazıcılar

Lütfi Engin — Hüsnü İrkıl Ata — Sadettin Bayburi
Sabahattin Öz — Ahmet Ünal — Hayrettin Çizer
Bekir Sıtkı Sencer — M. Zihni Çerçel
Süleyman Hilmi Gönçer — Zeki Eler.

İÇİNDEKİLER

Lozanın yıl dönümü	Zeki Eler.
Lozan	Hüsnü İrkıl Ata.
Hislerin nevileri.	Sadettin Bayburi.
Asar atıka müzesi.	Hüsnü İrkıl Ata.
Kara humma yani bildiğimiz tifo hastalığının bulaşması: Korunma çareleri :	Dr. Nuri Akar.
Adanalı Ziya'dan.	Bekir Sıtkı Sencer.
Hazin bir yıl dönümü.	Salâhaddin Kayal.
Millî varlık bakımından sağlık.	Dr. Zeki yalın.
Duyurmalar.	T. P.

1 - Cümhuriyet ve devrimin anlam ve yapımı hakkındaki yazılarla, mahallî tetkikler ve Halkevlerinin giderine uygun yazılara dergimizin sayfaları minnetle açıktır.

2 - Münevver gençlerimizin vatanî ve ulusal mevzulara, memleket ve tabiat güzelliklerine ait yazıları için dergimizde yer ayırdık, ilgilerini ve yazılarını memnuniyetle bekleriz.

CİLT : 8.

T A Ş P İ N A R

SAYI : 83

Afyon Halkevi Tarafından

Her Ayın Ondokuzunda Çıkarılır.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

Temmuz / 1940

LOZANIN YIL DÖNÜMÜ

ZEKİ ELER

24 . Temmuz . 940

Lozan günü bizim sulh ve zafer günümüzdür. Onun için dir ki her yıl bugünü kutluluyoruz. Bu eş siz zaferi 17 yıl önce kazanmışdık. Bu günkü kudretli, kuvvetli türkiye lozan üstüne kurulmuşdur.

Türk ordusu İstiklâl savaşını kazandığı gibi Türk diplomasısı de lozanı kazandı. Her iki zaferin başında bil fiil idare ve müzakere mevkiin de Millî şef İsmet İnönü vardı, EBEDİ ŞEF ATA TÜRKÜN düşüncelerini harp meydanlarında olduğu gibi sulh sahasında da tahakkuk ettiren İNÖNÜ 1922 oğustosunda kumandan olarak askerî iktidarını gösterdiği gibi 1923 temmuzun dada siyaset rüclü olarak yüksek ihata ve kudretini isbat etti.

Lozan büyük bir merhalenin adıdır. Türkün yeniden hayata ve yep yeni bir hayata kavuşduğu ve bunu bütün dünyaya tasdik ettirdiğini tesbit eden bir merhale.

Türke millî hakkını ve tam istiklalini veren Lozan sulhu, umumî harp sonu hadiselerinin şüphesiz en büyüğüdür.

Sulh iyi bir şeydir. Fakat yurdun bütünlüğünü devletin istiklalini temin eden muzaffer bir sulh iyidir. yoksa, sulhler vardır ki en kanlı harplerden daha pahalıya mal olur. Lozan sulhu bunların birincisine Balkan harbini bitiren sulh muahedeside ikinciye misaldir.

Zelil bir sulhun en sefil numunesini "Sevrde ,, gördük. Sevr gibi bir muahede değil, bir esaret, hatta idam kararına boyun eğmekdense döğüşe, döğüşe kurtulmak, yahud namus ve şerefile ölmek gerekdi. nitekim Türk milletide öyle yaptı

Dişi ile tırnağı ile yumruğ ile kendini müdafaa ederek muzaffer oldu.

Süngülerile hududlarını çizerek yine süngüsile “Sevri „ parça, parça etti.

Çanakkalenin galibiyetle neticelenen müdafaası ummî harp hadiselerinin en büyüğü olduğu gibi bu iki hadise arasında da sıkı ve kat’i münasebet vardır. Çanakkale müdafaasının kahramanı ebedi şef ATATÜRK, mütarekenin kara günlerinde silâhları, cephaneleri alınmış ve ne yapacağını şaşırmış milletin başına geçerek onu bu defa kendi mukadderatına hakim bir vaziyette yeni zafer destanları yaratmağa götürmüştü.

600 senelik şanlı mazisi olan bu millet elbet ki, uyuşuk kalüp ölemezdi. Onun elinden silâhını, cephanesini, her şeyini alırlar, fakat Millî varlığını söndüremezlerdi. ATATÜRK bütün kalbile bağlandığı Türk milletini kendi kendine inandırdı. Millî mücadelede yeni başdan bir ordu kurmak için bin bir müşkili iktihâm etmek lazım gelmiş ve ordu ile zafer zafer ile de ordu temin oluna oluna dahiyane iradelerin çelik azimlerin sonucu olarak nihai zafere varıla bilmişti.

Tarihde harp meydanlarında kazanılan zaferlerin sulh masasında gaip edildiği çok görülmüştür. Lozanda ise vatan ve İstiklâl uğrunda akan Türk kanının bir damlası dahi ziyaa uğramamıştır.

Garp ordusu kumandanı İNÖNÜ Müdanya mütarekesini akdettikden sonra ayağının tozlarıyla lozan sulhünü aktetmeğe gidiyor.

Lozanda içtimalar 21-10-922 de başladı ve iki devreye ayrılan konferans tam sekiz ay üç gün sürdü.

Hakkın, zekânın, karakterin temin ettiği bu başarıya zaferlerin zaferi demekde hata yokdur.

Lozan sulhu asırlardanberi bir kâbus gibi üstümüze çökmüş olan kapitülasyon heyûlasından da bizi kurtarmıştır. lozan, Türkiyenin arazi, iktisad, millî müdafaâ istiklâl, bakımından bütün isteklerini ya ozaman temin etmiş ve yahud boğazların ve Trakya hudutlarının tahkimi, Hatayın ana vatana kavuşması gibi bazı mes’eleleri de kısa müddet sonra temin edecek vaziyeti hazırlamıştır.

Lozan sulhu zaman geçdikçe kıymeti artan bir türk halısı gibidir. seneler ve bu senelerin doğurduğu yeni, hadiseler lozanın 20 ci asrın en kuvvetli en sağlam en mükemmel sulh muahedesi olduğunu isbat etmektedir.

LOZAN

Hüsnü İrkıl Ata

Osmanlı İmparatorluğunun durgunluk devri başlayınca ozamana kadar hissedelmiyen bir korku dahi yavaş yavaş kalblere sinmiye başlamış idi. Bu korku içerden ziyade dışarıdan geliyor idi, çoğala çoğala kendisini daha yakıktan hissettirmeye başlayıp adeta heyula halinde gözleri önüne dikildi ve adını da ortaya koydu: Avrupa korkusu... Bu endişe yeni bir hissin doğmasına da sebep oldu: Avrupa üstünlüğü...

Birbirini tamamlıyan bu iki menfi hissin tesiri altında osmanlı İmparatorluğu her türlü kudret ve kabiliyetini kaybedince, Avrupa devletleri arasında mevcudiyetini sezebildiği zıt menfaatlerden bir istifade teminî mümkün olabilir diyerek daha yanlış bir cereyana kapıldı. (Millet) yerine (Ümmet); (Türklük) yerine (İslamcılık); (Vatan) yerine (Saltanat - Hilâfet) kaygusuna düştü. Ve hiç şüphesiz bu yeni cereyanı ki Osmanlılık diyoruz kendisini kurtaramadı. mukadder olan uçuruma sürüklendi..

Avrupa korkusu ve üstünlüğü, devlet ricaline o kadar müesir olmuş idi ki devlet ve millet menafine yarıyacak en küçük bir iş için bile Avrupaya baş vurmak onların rızasını almadan iş görememek bir esas sayıldı. Bu hal ise bir başka adı ile Emperyalizm olan Avrupa korkusu karşısında onun tam esareti altına girmek demek idi. Halbuki tarihe seyir ve cereyan vermiş, medeniyetler kurmuş, devirler açıp kapamış olan büyük ve şanlı bir milletin; her zaman için uğuruna carpışıp kan dökmek ten büyük

Bir tarafda büyük devletlerin imzaladıkları muahadeler, çatır, çatır yırtılar ve yahud, bin destekle zorla ayakda durdurulur ve daha yeni harplere sebebiyet verecek bir mahiyet alırken, lozan muahedesi yaşıyor.

Milyonlarca süngünün zorla tuttuğu hükümlerden başkası artık tarih hatta masal olmuştur. Lozan yaşıyor ve hergün daha sağlamlaşıyor. Montro ve Hatay onun kuvvetini arttıran yavrularıdır.

Lozanın yıl dönümün de, onu yaratan iki büyük başa ve onu tahakkuk ettirmek için canını ve kanını verenlere karşı minnet ve şükranlarımızı teyid etmek millî bir vazifedir.

bir zevk duyduğu (İstiklâl Hakimiyet - Milliyet) esaslarından feragat ederek esarete düşmesi onun hayatiyet kudretinin kabul edemeyeceği bir şey idi.

İşte Türk milleti, son yıllarda, bir hayatiyet kudretini (Misa-kî Millî) si ile ortaya attı. (ATATÜRK) ü ile varlığını bildirdi. (İNÖNÜ) sü ile de tahakkuk ettirdi.

Millî bir kalkınma olan (İstiklâl Mücadelesi); Avrupa korkusunun manasızlığını Avrupa üstünlüğünün aczini tam manasiyle gösterdiği gibi bu mücadelenin büyük kahramanı olan (İsmet İnönü) dahi Lozanda bütün dünya devletleriyle hukukî siyasi tam bir müsavat dairesinde konuşmalarda bulunarak (Nakisesiz bir azemet) diyebileceğimiz (Lozan Sulhunu) ortaya çıkardı. Artık millî hudutlarımıza sahip olduğumuz gibi bunları muhafazaya da tamamiyle muktediriz. Kapitülasyonlardan kurtulduğumuz gibi malî ve iktisadî istiklâlimize de sahibiz. Millî müdafaa kuvvetlerimizi inkişaf ettirmekten bizi alıkoyabilecek bir dudret tanımıyoruz siyasetimizi ancak devlet ve milletimizin hayatî esaslarına göre ve kendi şuur ve isteğimiz ile tayin ediyoruz..

19 Mayıs nasıl Avrupa taarruzlarına dur diyen bir tarih ise 24 Temmuz da Avrupa korkusunu bertaraf eden bir tarihtir. 19 Mayısı anlamak istemiyenler nasıl münhezim oldular ise 24 Temmuzunu tanımak ve kavramak istemiyenler için daha feci akibet mukadder ve muhakkaktır. Dün olduğu gibi bugün de "tam millî birlik halinde, toprak,, "sevgisi milliyet vatandaşlık,, "duygusu ieinde,, istiklâlimizi her türlü tehlikelerden kurtaran ve bundan böyle de koruyacak olan İsmet İnönü ye ve onun ölmez eseri olan Lozan Sulhune bağlı bulunuyoruz.....

Muayyen fasılalarla nüfus sayımı yapmak, artık medeni uluslarda bir ihtiyaç ve kaide halini almıştır .

Bizde üçüncü nüfus sayımımızı önümüzdeki İLKTEŞRİNİN 20 inci pazar günü yapacağız .

Sayan ve sayılanların bu işde en yüksek ihtimam ve gayret göstermeleri bir medeniyet ve yurt ödevidir .

BAŞ VEKÂLET
İstatistik Umum Müdürlüğü

(Hislerin Nevileri)

Lise felsefe öğretmeni
Sadettin Bayburi

His kuvvet ve şiddet itibarile türlü türlü isimler alırlar.

1 — Belli bir his eğer uzun müddet devam eder fakat pek zaif olan sebeplerile açık olarak belli değilse ona (Ruhi halet, haleti ruhiye) denir.

2— Eğer his orta bir kuvvet ve şiddeti haiz olarak uzun müddet devam etmezse ona adi his denir. Bu hislerin sebepleri her zaman açık ve meydandadır.

3 — Eğer bir his daha yüksek bir kuvvet ve şiddetle ansızın zuhur eder ve çabuk kayıp olursa ona (Affect) yani heyacana yani heyacana yakın dokunaklı bir his denir.

4 — Bazı hisler ani ve zayıf olur. Fakat uzun müddet devam eder böyle hislere infaal denir.

Psikoloklar: Hisleri türlü türlü taksim ve tasnife tabi tutmuşlardır. Bunlardan bazıları hislerin tatma, koklama ve ihsaslarile müterafık olduklarına bakarak bunlara basit veya süfli hisler namını vermişlerdir.

2 — Bazılarıda görme ve işitme hassalarile veyahut daha yüksek ruhi ve yollarla birlikte meydana gelen hislere adi hisler demişlerdir.

Adi hisler — (basit intiba) ihsasların bir sunucu olarak meydana gelir fakat onlardan ayrılır. Çünkü ihsas — muayyen bir duygu azasının faaliyetine veyahut ihsası temin eden asabın intibasına bağlıdır. Şu halde ihsas kısmen afaki (objectif) dir. His ise tamamen Enfüsi (Subjectif) dir. İhsasın taktirinde yani ona kıymet vermekten ibarettir. His ise ihsasiya tastik veyahut rededen entüsü bir haletten başka bir şey değildir. Adi his ise ihsasların ve onun muhteva münderacatından tamamen müstakıl hoş ve na hoş diye ikiye bölünebilmesi itibarilede ayırırız.

Aynı ihsas türlü türlü ruhi haller ceryan ile hoş olabildiği gibi nahoşta olabilir. veyahut bütün diger şartlar değişmediği ha-

de aynı ihsasın kuvvet ve şiddetinin değişmesiyle o ihsaın doğurduğu hissin vasfı keyfiyeti değişebilir. Bu itibarla hissi ruhi hadselerin bir mikyası her alâka ve menfaatin menbaı gibi telakkı edebiliriz. Buda hissin adetta anılan mahiyetini göstermektedir.

Şimdi çocuk hislerini inkişaf ettirmek hususunda bir öğretmen ve mürebbiin ilk vazifesi nedir?

Bir öğretmen ve mürebbiinin ilk vazifesi: yaşama ihtiyaçlarını tatmine hizmet edecek ilk vasıtaları muntazam ve sağlam bir inkişafa yardım edecek maksada uygun vastalarla değiştirmek birinciler yerine ikincileri koymak ve çocuğun istiyaklarile dayanarak asıl ihtiyaçlar kazandırmak mürebbiin ilk vazifesidir. Büyümekte olan çocuğun yaşayacağı ilk hisler.

Çok önemlidir.. Çünkü çocuğun hissi varidesini terbiyede bir vasıta gibi kullanılacak mükafatlarla, cezalar, bu adi hislere dayanacaktır. temel itibarile mükâfatlarla cezalar iradeyi iyliğe götürmek ve fenalıklarda uzaklaştırmak vazifelerini taşıyan his kaynaklarından başka bir şey değildirler.

Adi (Süfli) hisler maddi ve ciemahi hayatımıza ve sonuç itibarile ruhi haletimize taalluk ederler. Bu cihetten bunların büyük bir kıymet ve önemi vardır. Mürebbi terbiye etmekte olduğu adamın cismani ve hilmi durumnu anlayabilmek, için onun süfli duygularını daima göz önünde bulundurması lâzımdır. Mürebbi o adamdaki gayri müsait halleri farketttiği zaman. Derhal çarelere baş vurmali, durumunun daha mürekkep ve tehlikeli bir hale gelmesine mani olmağa çalışmalıdır.

Tecrübeli ve hazırlıklı bir terbiyeci: Çocuk hislerinin mahiyetine. Kuvvet ve şiddetine bakarak o çocuğun ve adamın yaşadığı haletin normal veyahut anormal olduğuna hükmedilir. Bu suretle ondaki anormallığı giderecek çareleri tedarik edebilir çocuklara güzel ve meşru itiyatlar vermek ve kendi kendisini idare edebilmek hususiyetler aşılayabilmek için böylece süfli hislerden çok istifade mümkündür. Bu terbiye vastaları çocuğun ilk çağlarında ihmal edilirse adeta tedavisi kabil olmayan bir hastalık halini alabilir .

Asar Atıka Müzesi

Hüsnü İrkil Ata

Bir milletin zenginliği topraklarının her türlü ziraata elverişli olması, madenlerinin çokluğu, üzerinde oturan halkın kalabalığı, fabrikaları ile ölçüldüğü kadar tarih hazinelerine sahip olması ile de ölçülür. Anadolu bu itibar ile dünyanın en zengin binaenaleyh en mesut bir ülkesidir. Milâttan binlerce yıl öncelerinden başlayarak Anadolu (Hitit) lerden bu günkü Türkiye'ye gelinceye kadar bir çok medeniyetlerin kaynaştığı birleştiği bir yer olmuştur. Bu medeniyet eserlerinin pek çoğunu gömülü olduğu topraklardan büyük zahmet ve fedakârlıklar ile bulup çıkardığımız gibi büyük bir kısmının da yerlerini ve izlerini bulamamakla teessür duyuyoruz. Cumhuriyetin ilânına gelinceye kada dağınık bir şekilde geliş güzel bir çalışmaya sahne olan asarı atıkaya; hor bakmak onları kötü bir taassup zihniyeti ile karşılamak ele gelen asarı kırmak, kadrini bilmiyerek yabancı ellere satmak gibi muamelelere haylıca revaç verilmiş idi .

İstanbul müzelerini kurup yürütmek hususunda rahmetli Halil Ethem'in gayret ve faaliyeti ortaya saçtığı ve etrafa aşıladığı (Asarı atıka) sevgisi yavaş yavaş yayılarak tesirlerini bütün Anadoluya da teşmil ve mahallinde kıymet bilir gençler ve tahsisen muallim zümresi bu işi üzerine almak suretile yeni bir inkişafa mazhar etmiştir. O vakitki Baş vekil İsmet İnönü'nün asarı atıkaya karşı bitmek tükenmek bilmiyen sevgisiyle mezc edilen bütün faaliyetler neticesinde ülkemizin pek çok yerlerinde cidden iftihar edilecek asarı atıka müzeleri meydana getirilmiştir. İşte Afyon asarı atıka müzesi de bunlardan biri ve gördüğünüz vilâyet müzelerine göre de belli başlı ehemmiyetlilerinden birisidir. Tarih ile uğraşanların hemen hepsi kendilerini tarihin derinliklerine vermiş eski kıymetleri canlandırmağa çalışmış olup şüphesiz teşekküre şayan birer iş yapmışlardır. Ancak içinde yaşadığımız ân ve müesseselerin hemen her vakası tarihe mal olduğuna göre bunların da ileride tetkikinde bu günkü gibi zorluklarla karşılaşıl-

mamasını temin edecek tetbirlerin ittihazı da zarnıdır . İşte biz bu düşünce ile hareket ederek vilâyetimiz müesseselerinin birer tarihçesini mümkün olabildiği derecede sıhhatle tesbitine çalışıyoruz. Halkevi mecmualarının sayfaları mahallî tarihi aydınlatmak hususunda bütün vatandaşlara açıktır. Tevali edecek neşriyatımızda tashih ve tavziha muhtaç noktalar görülür de bildirilirse bunları da memnuniyetle karşılayıp dercetmeyi bir vazife biliriz ;

Müze Nasıl Kurulurdu : Bir vakitler maarif teşkilâtında hayli ehemmiyetli mevki kazanan Eminlikler var idi. Bunlardan bir tanesinin merkezi Konya idi. Vilâyetimizde bu Eminlik kadrosuna dahil bulunuyor idi. O vakitki Maarif Emni şimdi mebus olan güzide ustad Abdülatif Nevzat, idi. Bu zatın hizmeti, gayreti neticesinde Konyada kurulmuş olan asarı atika muhipleri cemiyesinin bir şubesi de vilâyetimizde açılmak istenildi . Bunun için evvelâ bir depo açılmak lâzımdı. Deponun açılması ve idamesi masrafa mütevakkıf bulunuyor idi, bu yapılcıya kadar ele geçirilen har türlü asar o vakitki orta okulunun şimdiki lisenin bahçesinde biriktiriliyordu. 1930 senesinde bir vatandaşın haber vermesi üzerine (Şuhut) da bulunan bir Lahdin tetkiki maksadile asarı atika mütehassısı İngiliz Calder, İzmir mıntıkası asarı atika müfettişi şimdiki İstanbul Müzelerî müdürü Aziz ogan Afyona gelmişlerdi Süleyman Hilmi, Oğuz, Muhtar, Abdullah, Hulusi, Niyazi ve Mehmet Keskin'den ibaret bulunan asarı atika toplayıcıları Aziz ogan ile temasa gelerek faaliyetlerini ve düşüncelerini etraflıca izah neticesinde mumaileyhden 250 liralık tahsisat teminine dair vait istihsal ettikleri gibi Mıntaka MaarifEminin devamlı ve ısrarlı gayretleri neticesinde o vakitler kol ordunun araba tamirhanesi deye kullanılan bu günkü müze binasını (1) (Asarı atika deposu) haline getirmeğe muvaffak olmuşlardı. Artık toplanan ele geçirilen eserleri iyi bir şekilde saklamak ve teşhir edile bilecek bir hale getirmek mümkün olacaktı. Şu kadarki burayı mesul bir memurun eline terk etmekte zarurî görülyordu, işte böyle bir memuru ve tahsisatını bulmak hususunda o vakitki Maarif Müdürü Denizlili Talât büyük emekler harcamış bu işi sağlamış ve memleketin hamiyetli ve bilgili gençlerinden Süleyman Hilmi Gönçer'i bu işe pek ziyade lâıyk görerek tavzif

eylemiştir. Maarif vekâleti, vilâyet idarei hususuyesi ve Belediyenin mütevali yardımlarıyla (Depo) faaliyete koyulmuş ve 29 birinci teşrin 1933 tarihinde 160 parça eseri muhtevi olduğu halde sayın valimiz Ahmet Durmuş Evrendilek'in güzel bir nutku ile asarı atika müzesi adıyla resmen küşad olunmuştur. Bu tarihten itibaren müze bir taraftan eserler tophıyarak zenginleştiği gibi bu havalide mebzulen mevcut Firikya eserlerinin meydana çıkarılması için zaman zaman yapılan hafriyata ve bu meyanda Fıransız Arkeoloji Enstitüsünün İstanbul şubesinin 937 - 938 - 939 yıllarında Emirdağ kazasının yazılı kaya köyünde ve Kembiriç Üniversitesinden Madmazel " Winifred Lo mb ,, tarafından 936 - 937 - 938 yılında Kusura köyünde yapılan hafriyata dahi yakından alâka göstermiş ve bilhassa Kusura hafriyatı müzemize bugün Türkiye müzelerine faik bir vaziyeti temin etmiştir .

31 Mayıs - 1940 tarihinde yapılan bir tasnife göre tarihî kıymeti haiz olmak üzere müzemizde

1235 Adet	Eti
29	„ Firikya
66	„ Elenistik
415	„ Roma
81	„ Bizans
78	„ Selçuk ve Osmanlı

eseri vardır. Bundan başka üç tane yazılılı kitap, 132 parça etnoğrafik ve 17 parça dahi depoluk eşyayada malıktır. Bu eserlerin hepsi kıymetli olmakla beraber :

Prehistik devrine ait Balta, balyoz, idol, mühür, toprak kaplar, Etnoğraf salonunda bakırdan mamul sini ve lengerlerle peşkir ve uşkurlar, Firikya salonunda iki tane Gölet heykeli bir kemik mahfaza ölü ziyafeti merasimi ve iki tane Artemis heykeli; umumî salonda Bergama kiralı Atalosa ait bir kitabe, dört parçadan ibaret Yalvaç kabartmaları, (Ahi Timüre) ait karektistik bir mezar taşı ilk bakışta göze çarpılmaktadırlar .

Müzemizin kayde şayan faaliyetlerinden birisi de vilâyet dahilinde mevcut olan hüyüklerin tesbiti olmuştur. Halen yerleri tamamilen tesbit olunan hüyük adedi doksana baliğ olmuştur . Bu hüyüklerde bulunan muhtelif kap kacak parçaları ayrı ayrı çek-

mecelerde muhafaza edilmekte olup alimlerin tetkikatı kolaylaştırmaya hizmet edecektir. Müzenin bu günkü hale gelmesinin de hayli hizmetleri sebkat eden zevat arasında vali Ahmet Durmuş Evrendilek, Maarif Müdürleri, Denizlili Talat, Kemal canap Baş er, Lütfi Engin, ve müzenin faal memuru Süleyman Gönçeri unutmamak bir vazife olduğu gibi müzenin eserlerini bulundukları yerleri ve haküi kıymetlerini gösterir katalogunu neşri suretiyle kendisinin ilmî bir şekilde tanıtmasını istemek te hakkımızdır .

(1) — Mevmut vakfiyesine göre 882 hicrî yılında cami, medrese, imaret, hamam, han ve boyhana olarak Gedik Ahmet Paşa tarafından hep bir tarafta yaptırılmış olan asarı hayriyeden medrese kısmıdır. Bu manzaradan cami, medrese, hamam halen mevcuttur. İmaret kısmı yıkılmış yerine Gedik Ahmet Paşa mektebi yapılmıştır .

(2) — Kışat merasimine ait tafsilat evvelce çıkan mecmuamızda mevcuttur .

(3) — Anadolu medeniyetinin esasını teşkil eden (Hitit) lerin tarihî vaziyetlerini temamlı aydınlatmak işi üzerinde dünya âlimleri tarafından yaptırılan hafriyatın en mühimlerinden birisi 1929 yıllarında Kayseri civarında (Kaneş) mevkiinde yapılan hafriyattır. Çekoslavak âlimlerinden (Hrozni) tarafından yapılan bu hafriyatta elde edilip gerek kendisi ve gerekse Şikago Üniversitesi profesörlerinden ve Leh âlimlerinden (Crep) tarafından okunan tabletlerden öğrenildiğine göre Hititlerin en büyük şehirlerinden birisi Kuşaradır. Bu şehrin mevkiini 936 yılına kadar tesbiti mümkün olmamıştı. Kusura ile Kuşara arasındaki yakınlık ilim dünyasının yeni hakikatlar bulmasına çok yardım edecek bir mahiyettedir .

Milletimizin ileri atılmaları ile dolu olan, yaşama kudret ve hakkını dünyaya tanıtan bir devirde yaşıyoruz .

İnkişaflarımızın ölçülmesi için içinde bulduğumuz, üzerinde ehemmiyetle duracağımız işlerden biride muhakkak ki :

20 İLKTEŞRİN PAZARA

Yapılacak olan genel nüfus sayımıdır

BAŞ VEKÂLET

İstatistik Umum Müdürlüğü

KARA HUMMA YANI BİLDİĞİMİZ TİFO HASTALIĞININ BULAŞMASI: KORUNMA ÇARELERİ:

Dr. Nuri Akar

Bilirizki karahumma yani tifo ince bağırsakların deyer levhalarında yaralar husule getiren bu hastalığın mikrobı olan - Eberth - basillerin insan vücuduna ağız tarıkile girmesile hasıl olur .

Bu basil insan vücuduna nasıl girer ve nasıl sirayet eder ?

Bu basillerin tabî bilin meyerek içilen pis yani hastaların idrar ve kazuratları ile pislenmiş açık dere ve göl suları ve lağım-lara yakın kirlenmiş sularla veya lağım sularile sulanmış ve çiy olarak yenilen sebzeler veya topraktaki meyvelerin pislenmesile sağlam insanlara bulaşır .

Veya bir hasta ile temas etmekki bunda hastanın kazurat, idrarına temas etmekle bulaşır, (ekseriyetle hastaya bakanlarda sıhhat korumuna riayet etmeyenlerde görülür. Hastanın kazurat ve sidik kaplarını yıkayanlarda ve yine çamaşırlarını yıkayanlarda görülür hatta sinekler hastanın kazurat ve idrarlarına konarak oradan sağlan insanlara hastalığı naklederler .

Hastaların idrar ve kazurat kaplarına müsavi miktarda ya kireç kaymağı veya hâsız finikli su veya lizollü veya süblümeli sular koymalı ve bir saat hastanın ifrazatı böylece kaldıktan sonra lağım-lara dökmelidir .

Hastanın çarşaf ve çamaşırlarını hâsız finikli veya lizollü suda bir müddet bırakmalı; sonrada ya kaynatmalı veya etövize etmeli. Odanın tabanı (zemini) pislenirse aynı sularla veya süblüme ile temizlemeli tifolulara bakanlar hasta ile temas ettikce ellerini ispiroto veya su ile yıkamalı hasta iyi olduktan sonra bir hafata fasıla ile iki defa Bakteryolojik muayeneye tabî tutulmalı çünkü basillerin bulunmamasına dikkat edilmelidir. Yatak ve bütün eşyaları etüden geçirmeli tabiyatı bilinmeyen pis sularla yapılmış buz ve şerbet gibi şeylerin içilmesi tehlikelidir. Hastanın yanında bulunanlar her halde aşılmalıdırlar. İsterse sağlam olsun.

Tifo basili durğun ve pislenmiş sularda çok yaşarlar . Kuru toprakta pasil ebert 21 gün yaşar buzda bile canlı olarak yaşadığı görülmüştür .

Asıl çoğaldığı yer insan vücududur ki buna Baktaryemi var demektir. Tifo geçtikten sonra uzun müddet muafiyet verir. İnsanın iki defa tifoya tutulması nadirdir .

GAZEL

Âkibet umdugumuz seyli belâye gitti
Âhımız âh, ki hep bâdi hevâye gitti
Nâgehân öyle hücum etti ki ceyşi sademat
Bütün esbabitârep küncihafâye gitti
Nasıl ümmîdi şifâ etmeli bilmemki, tabip
Kendisi hasta, teharrî devâye gitti
Merhametmi arayorsun? a gönül, hâlâ sen
Marazı müzmin ile dâri bekaye gitti
Vardı bir arkadaşım, bâri cilâidil idi
O da bilmem kırılıp hangi kazâya gitti
Bu felâket, bu kadar derdi şûröfken ile
Deseler, çokmu ziya dâri şifâya gitti

GAZEL

Değermi? dehrde bin minnete bir nân bilmemki
Niçin böyle esiri imtinân insan bilmemki
Garaz, vüs'ünce herkes iytilâ etmekse dünyâda
Nedir yâ? zülidânâ, rifatinâdân bilmemki
Emel çok, kesbe yol yok, ten müşevveş, ömr ise pek dân
Nasıl etsin tehammül? bunlara bir cân bilmemki
Çeken zencirikahre Bunca halkı, hangi efsundur
Bakıp da olmamak mümkünmüdür, hayran bilmemki
Hakikat zulmeti gaflette mestûr olsa da, yokmu?
Delilirah olur bir şûlei iz'ân bilmemki
Ziya! yıllar geçirdim âlemi süflî tabiatte
Beni dilhûnimihnet etmedik bir ân bilmemki

Hazin Bir Yıl Dönümü

[82 inci saydan devam]

Selâhaddin Kayal

Ve bu Hayvan kurtarıldı yokuşun üzerine çıktığımız zaman arkamızda ova bembeyaz bir örtüye bürünmüş önümüzde yükselen tepelerde tamamen buz tabakalariyle örtülmüş bulunuyordu. Yolun 12'inci Kilometresine geldiğimiz zaman gözümüz önünde korkunç bir manzara canlanmıştı. Şosanın sel tarafından akan sular sığır hayvanını cabalamağa meydan bırakmadan baş döndürücü ve yıldırım süratiyle sürükleyip götürüyordu. Bütün şiddet ve süratiyle yağmakta olan dolu haziran ayı içerisinde şuralarını buzdan bir örtü ile sarmış bir kış manzarası veriyordu (12) inci kilometreyi henü geçmiştik ki : Şosanın etrafından akan sulardan bir kısmı fazla derecede yükseldiğinden bir numaralı şosa barakası önünden şosayı katederek sağ tarafa doğru aktığını gördük o noktaya gelince duruldu. Suyun vaziyeti tetkik edildi. Ve akan suyun hafif olduğu kanaatiyle otobüs hareket etti . Ve buradan yıldırım süratiyle ileri atıldık ve o mahalli geçtik bu geçiş ve ilerleyiş daima ileri gencin ve her mani'a karşısında mutlak onu devirmek ve aşmak heyecaniyle çarpan genç kalpler bu azm önünde gösterilen muvaffakiyetten grur duyarak ve bu gün matemlerini kalplerimiz yanarak andığımız arkadaşlar yanında olmak üzere bir sevinç sayhası ve alkış tufanı içerisinde yaşa sesleriyle şöför teşci edilmiş ve aynı heyecan ve aynı azim ile ileri atılmıştık. Bu ileri atılış anlarında tabiat bizim bu yılmaz azmimizi kırmak ve bizleri mutlak tuttuğumuz yoldan geri çevirmek isteyormuş gibi (14) üncü kilometreye geldiğimiz zaman dolunun yağışı okadar şiddetlenmiş ve oderece kesâfet peydahetmişki : Yere düşen buzlar tane halinde değil kesif bir tabaka halinde dökülüyor beyaz bir duvar ve bir satıh halinde yere iniyordu biz buzlardan müşkil bir âlem içerisine girmiş semanın öyle bir noktası altına girmiştik ki :

— Bitmedi —

MİLLÎ VARLIK BAKIMINDAN SAĞLIK [*]

[82 inci sayıdan devam]

Dr. Zeki Yalın

Meselâ modern apartmanların, lokanta, otomobil, tren ve sairede sevki tabiinin yeri kalmamıştır. Hayatın bu kadar karışık bir şekil aldığı bir devirde insan gruplarına salim bir ceryan ve istikamet veren ancak zekâdır. Ve zekâ büyük grup halk kitlelerini bir arada sağ salim barındıra bilmek için bir çok eserler ve harikalar yaratmıştır. Fennî müesseseler ve hastahaneler modern su ve kanalizasyon tesisatı. Çocuklar için oyun yerleri, sıhhi muayeneler ve saire hep bu yeni şeraite göre zekânın meydana getirdiği eserlerdir. Çünkü sevki tabii böyle hastalık mikroplarından sağlık hastalıkları teşhis veya tedavi etmek usulleri sıhhi bir hale getirmek kanalizasyon muhteviyatını tasfiye etmek, iyi yaşama yollarını tayin etmek iyi şehir ve kasabalar inşa etmek delilikten başka bir şey değildir .

İnsan sevki tabii ilede hak hakaniyeti tayin edemez. Bu bil-hassa cinsi hislerde kendini gösterir. eğer cinsî hisler kendi haline bırakılırsa bu his kaba bir hodbinlik, başkalarını hiçe sayan bir ihtiras merhametsiz ve zalim bir arzudan başka bir şey değildir. Her ne kadar hayvanlar için cinsî sevki tabiiler beslemek muhafazasına salim bir rehber olursah bu günkü cemiyet şeraiti altında insanların sevki tabiilerini kontrol etmemelerini yalnız şahsî feci hastalıklara maruz bırakmaz. Aynı zamanda gerek şahsî ve gerekse cemiyeti felâkete sürükler .

Yalnız zekâ ile yaşayıp sevki tabiileri insan ruhundan kesüp atmakta tabiyetin emrettiği bir şey değildir. Her ne kadar zekâ sevkitabiilerden daha ziyade taktir edilir ve bu günün cemiyetlerinde cemiyetin menfaati bu sebeblede daha çok gözetilirse de esasen her ikiside aynı toprak üzerinde yetişen aynı kandan iki kardeştir. Zekâ daima sevki tabiiye abeğlik eder. Ve kendisini ideal ile yüksek bir tarzda tecelli ettirir . Yani ideal zeki insanların harsıdır .

[*] Halkevimizde verilen konfranslar serisinden.

İnsanların diğer yaratılışlardan farkı yalnız meydana getirdiği büyük ve değerli işlerle taktir edilmeyüp belki bu faaliyetlerin matuf bulunduğu yüksek bir ideal mevcudiyetiyle anlaşılır. Bir çok değerli sevki tabiileri ideal yolunda kullanmakta insan zekâsının muvaffakiyetlerindendir. Pek alâ ideal nedir ?.... İdeal insanları tabiata bağlayan yine tabii bir kuvvettir .

Eğer bu gün bir ideal olsa idi, bir çok insanlar için yaşamak boş ve lüzumsuz bir şey olurdu ibtidai kavimlerde bile zemana göre orijinal bir ideal mevcuttu. Buda beşer için açlık ve susuzluk gibi ruhi bir arzudur. İdeal tabiatın muvaffakiyeti uğrunda önde koşan bir bayraktardır. Yani dünya nizamının muhafazası için tabiata bağlanmış yardımcı bir organizasyondur. İdeal daima zekânın icap ettirdiği faideli şeyleri istihdaf eder ve herkesin kendine göre bir ideali vardır. Halk nazarında zenginliğe veya fakirliğide ideal bir mahiyet verilir. Fakat böyle bir ideal her zaman bize rehber olamaz. Her nekadar umumî sağlık işlerinde ekonomik kıymetin büyük bir ehemmiyeti varsada şahsî işlerde münhasıran ekonomik bir düşünce insanı doğru yola götürmez çünkü sıhat para gibi kazanılıp biriktirilen ve icabında bir çek gibi kırılıp hodbin bir arzu uğrunda harç edilen bir şey değildir.

Bir kısım halk içtimai ve iktisadi muvaffakiyetler peşinde koşarlarken işlerinin vereceği muvaffakiyet tamahile sıhatlarını kurban ederler. Bir çok iş adamları işlerinin çokluğu sebebiyle sıhatlarını düşünmeğe vakitleri olmadığını söylerler. Mesailerinde muvaffak olmak için kendilerine en lüzumlu sermaye sıhatlarıdır bunların gafil oldukları bir cihet varsa oda dikkatsizliğe kendi hayatları bahasına bu yola düşmüşlerdir. Hizmet ve vazife hiç bir zaman intihar demek değildir buna rağmen hizmet ve vazife icap ettirdiği mühüm anlarda insanın kendini kurban etmesinide emreder mesaî daima makbuldür ve her mesainde daima bir semeresi vardır şahsa yapılan ihtimam ve mesaide işten alınan kazanç gibi insana kuvvet ve kabiliyet verir. Hayatı kazanmak bir kumar oyunu kazanmak değildir bu zengin bir kaynaktır. Sihirli ve esrarı engiz bir menba değildir. Her insanın bu menbadan kana kana içmesi kabildir .

DUYURMALAR

Valimiz ve Belediye reisimizin büyük himmet ve devamlı gayretleri neticesi olarak meydana gelen belediye ve bu meyanda posta telgraf ve telefon binalarının açılma töreni; şehrimize teşrif buyuran sayın münakale vekilimiz Ali çetinkayanın sık, sık alkışlanan canlı bir hitabelerini müteakıp yapılmıştır .

Bu ay içerisinde Halk evi köycüler kolunun tertip ettiği köy gezileri yapılmıştır. Partili ve halk evli, mühtelif mesleğe mensup 25 kişiden mürekkep bir kafile ile şuhud, çobanlar, eğret, sıncanlı nahiye merkezlerine gidilmiş ve nahiye merkezlerinde toplanmış olan köylüler ile dünya ahval ve vaziyeti ve paraşut hakkında konuşmalar yapıldığı gibi kafile doktoru tarafından hastalar muayene edilmiş ve ilâç tevzi edilmiştir. aynı zamanda yeni gelen hasad makinaları hakkında köylüye izahat verilerek tarlada ziraatçı arkadaşlarla tecrubeler yapılmıştır.

Eski bir yunan filosefu, insanlara en büyük hayat düsturu olarak (kendini bil) demiştir. Bir ferd için bu düstur ne kadar önemli ise bir ulus içi muhakkak ki daha çok önemlidir.

Ulusun kendisini bilmesi demek her şeyden önce sayısını bilmektir.

Bu bilgiyi bize önümüzdeki İLKTEŞRİNDE yapılacak olan nüfus sayımı temin edecektir.

BAŞ VEKÂLET
İstatistik Umum Müdürlüğü

HALKEVLERİNİN ÇIKARDIKLARI DERGİLERİ AŞAĞIYA YAZIYORUZ.

Halkevlerinin Adı	Derginin Adı	Halkevlerinin Adı	Derginin Adı
Halkevleri (Ankara)	Ülkü	İzmir	Fikirler
Adana	Görüşler	Konya	Konya
Afyon	Taşpınar	Manisa	Gediz
Antalya	Türk Akdeniz	Merzifon	Taşan
Bafra	Altun Yaprak	Mersin	İçel
Balıkesir	Kaynak	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Burdur	Burdur	Niksar	Ülker
Denizli	İnaç	Trabzon	İnan
Elâzığ	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	Niğde	Akpınar
Gireson	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Kayseri	Erciyeş

ABONE:

Seneliği (120) kuruş. Abone için Halkevine baş vurulmalıdır.

İmtiyaz Sahibi : Ahmet Sami Onur.

Neşriyat Direktörü : Yahya Akın.

Basıldığı Yer : Doğan Basımevi - Afyon.

Murat Molla Kitapsarayı
İstanbul

Tayyareye Yardım Edelim !

Çünkü; rahat ve mesut bir vatan, seması
tehlikesiz olan yerdir.